Георгієвський Юрій Валентинович
доктор юридичних наук, завідувач наукового відділу правового забезпечення галузевого інноваційного розвитку НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку НАПрН України, доцент кафедри адміністративного права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого
ORCID: 0000-0001-8014-7827

ОСОБЛИВОСТІ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ЕПІДЕМІЇ COVID-19 В УКРАЇНІ

Наукова робота присвячена аналізу особливостей державного регулювання інноваційної діяльності в умовах епідемії COVID-19 в Україні. Автор робить висновок про необхідність внесення змін до Закону України «Про пріоритетні напрямки інноваційної діяльності», аргументуючи доцільність визначення і встановлення додаткової категорії – надзвичайних напрямків інноваційної діяльності та необхідність запровадження спрощеного порядку їхнього формування. Підсумовано, що місце і роль інноваційної діяльності в Україні має бути переосмислена, а розвиток права – стати інноваційно-орієнтованим.

Ключові слова: інноваційна діяльність, державне управління, пріоритети інноваційної діяльності, епідемія, інноваційна інфраструктура.

Georgievskyi Iurii
LLD, The Head of the Scientific Department (Legal Support of Sectoral Innovative Development) of Academy of Law Sciences Research Institute of Innovative Development Legal Support, Associate Professor of the Department of Administrative Law of Yaroslav Mudrui National Law University
ORCID: 0000-0001-8014-7827

THE PECULIARITIES OF STATE REGULATION OF INNOVATIVE ACTIVITY IN THE CONDITIONS OF THE EPIDEMIC COVID-19 IN UKRAINE

The scientific work is devoted to the analysis of peculiarities of state regulation of innovation activity in the conditions of the COVID-19 epidemic in Ukraine. The author concludes that it is necessary to amend the Law of Ukraine "On Priority Directions of Innovative Activity", arguing that it is advisable to identify and establish an additional category - extraordinary directions of innovative activity and the necessity to simplify the procedure for their formation. It is summarized that the place and role of innovative activity in Ukraine should be rethought, and the development of the law should become innovatively oriented.
Keywords: innovative activity, public administration, priorities of innovative activity, epidemic, innovative infrastructure.

За кількістю жертв, масштабами захворювання та негативним впливом на світову економіку епідемія коронавірусу COVID-19 вже стала одним із найбільших світових викликів у XXI сторіччі. Відкриті кордони, масовий туризм та взаємозалежні економіки держав усього світу, сформовані в епоху глобалізації, виявились не готовими надоперативно та ефективно убезпечити своїх громадян від поширення епідемії. Як наслідок такого стану справ – багатотисячні жертви та глибока економічна криза, яку вже порівнюють за масштабами з Великою депресією на всесвітньому просторі. Така ситуація, в тому числі, обумовлена макросоціальними кризовими явищами, в яких існуючі соціальні системи виявились недієвими у протистоянні епідемії.

Як показує світовий досвід, надвисока швидкість поширення коронавірусної інфекції актуалізує ухвалення оперативних та ефективних управлінських рішень, насамперед у сфері охорони здоров'я – від налагодження виробництва елементарних засобів індивідуального захисту до запровадження інноваційних систем електронного відслідковування контактів людини, хворої на коронавірус. При цьому всі інші сфери життєдіяльності суспільства і держави також мають адаптуватись до існування і ефективного функціонування в умовах надзвичайної ситуації, викликаною коронавірусною епідемією.

В таких кризових умовах саме інновації мають стати ефективним засобом протидії і боротьби з COVID-19. Цей висновок, зокрема, підтверджують дані глобального індексу інновацій Global Innovation Index 2019 [1]: приміром, у Сингапурі (8 місце у рейтингу), де орга-

ни публічного управління в галузі охорони здоров'я розробили і запровадили інноваційну системи відслідковування контактів захворілого, станом на 26.03.2020 зафіксовано 683 випадки захворювання, з яких лише 2 є летальними [2].

В умовах епідемії суспільство потребує комплексного інноваційного буму на різних рівнях – загальнодержавному, галузевому, регіональному. У цьому зв'язку варто визначити необхідність удосконалення державного регулювання інноваційною діяльністю в Україні.

Відповідно до ст. 6 Закону України «Про інноваційну діяльність» [3] державне регулювання інноваційної діяльності здійснюється, зокрема, шляхом визначення і підтримки пріоритетних напрямів інноваційної діяльності, встановлення пільгового оподаткування суб'єктів інноваційної діяльності, підтримки функціонування і розвитку сучасної інноваційної інфраструктури. Наразі необхідним вбачається перегляд змісту Закону України «Про пріоритетні напрямки інноваційної діяльності» [4], яким визначено стратегічні пріоритетні напрямки на 2011–2021 роки. По-перше, окрім стратегічних і середньострокових пріоритетних напрямків інноваційної діяльності доцільним вбачається визначення і встановлення додаткової категорії – ***надзвичайних напрямків інноваційної діяльності***, сферу дії яких варто поширити на загальнодержавний, галузевий та регіональний рівні.

По-друге, необхідним видається запровадження спрощеного порядку формування цих надзвичайних напрямків інноваційної діяльності, виходячи з потреб виробництва у галузі охорони здоров'я, необхідного для системної протидії поширенню епідемії. Такий крок дозволить у подальшому забезпечити реалізацію надзвичайних пріоритетних напрямків інноваційної діяльності шляхом формування та виконання державних цільових програм, державного замовлення та окремих інноваційних проектів (відповідно до ст. 6 Закону).

По-третє, закриті кордони між державами, викликані боротьбою з поширенням епідемії, актуалізують потребу збільшення національного виробництва. Тому для реалізації надзвичайних пріоритетних напрямів державою мають бути запроваджені заходи щодо прямого бюджетного фінансування та співфінансування, компенсації вартос-

ті виробництва продукції, субвенцій з державного бюджету місцевим бюджетам, податкових, митних та валютних преференцій. Такі механізми дозволять надати бізнесу додаткові стимули для переорієнтації виробництва на потреби державної боротьби з епідемією та її наслідками та у правовий спосіб, суттєво пришвидшити реалізацію такої переорієнтації.

По-четверте, відповідно до Закону України «Про інноваційну діяльність» [4] доцільним вбачається визначення в якості суб'єктів інноваційної діяльності фізичних осіб-підприємців та юридичних осіб, що переорієнтували свої виробництва на потреби боротьби з епідемією (виробництво медичних масок, антисептиків, медичного обладнання для лікарень, комплексних засобів захисту лікарів тощо). Це надасть можливість не лише встановити пільгове оподаткування (чи взагалі звільнити від нього), стимулюючи виробників, але й дозволить залучити механізми державно-приватного партнерства та різних джерел кредитування. Держава ж, у такому разі, залишає за собою регулювання цін на таку продукцію, що виходить на мас-маркет, з метою запобігання спекулюванню та монополізації. В такий спосіб держава долучатиметься до регуляції пріоритетних сегментів ринку, продукція яких одночасно користується надвисоким попитом та запобігає поширенню захворювання.

По-п'яте, окрім запровадження невідкладних напрямків інноваційної діяльності уваги законодавця потребує перегляд тривалості встановлених законом стратегічних напрямків інноваційної діяльності (наразі вона становить 10 років). Цілком очевидним є те, що така тривалість не є виправданою та не дозволяє національній економіці демонструвати мобільність та адекватно реагувати на актуальні виклики сучасності.

На жаль, ми маємо констатувати, що кризові умови епідемії зробили ще більш виразними прогалини в публічному управлінні інноваційною сферою в Україні. Приміром, механізм регіональних інноваційних програм міг би стати мобільним та ефективним засобом перерозподілу ресурсів для стимулювання інноваційних напрямків діяльності на регіональному рівні, виходячи зі специфіки регіональних потреб та наявного виробництва. Проте, як ми зазначали у попе-

редніх дослідженнях [5], цей механізм практично не застосовується обласними державними адміністраціями і відповідними радами, що є порушенням Закону України «Про інноваційну діяльність».

Більш нагальною стає проблема нещодавньої диверсифікації управління національною інноваційною системою – маємо на увазі зміну центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері інновацій з Міністерства освіти і науки України [6] на Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України [7]. Такі законодавчі зміни призвели до «розриву» інноваційного циклу, відокремивши сферу управління науковою і науково-технічною діяльністю (як власне середовища створення інноваційних продуктів) від інших сфер інноваційної діяльності. Власне, не викликає сумнівів той факт, що науково-дослідні установи (зокрема, у сфері медицини, мікробіології тощо) мають відігравати ключову роль у забезпеченні функціонування інноваційної інфраструктури в умовах епідемії. Як вже згадувалось нами на прикладі Сінгапуру, саме науково-технологічні розробки дозволили створити ефективну систему запобігання поширенню вірусу і мінімізувати смертність – зокрема, йдеться про електронні системи відслідковування контактів людей, захворілих на COVID-19.

Як засвідчив аналіз змісту Закону України «Про пріоритетні напрямки інноваційної діяльності», наочною є застарілість нормативно-правової бази регулювання сфери інноваційної діяльності в Україні, яка не дозволяє забезпечити інноваційну трансформацію, необхідну для переорієнтації національної економіки, яка б відповідала сучасним світовим викликам.

Підбиваючи підсумки, зазначимо, що контекст світової епідемії зробив сферу інноваційної діяльності найбільш пріоритетною та ефективною в сучасних державах, що протидіють поширенню захворюваності на COVID-19. В таких умовах державні заходи стимулювання і заохочування інноваційного розвитку є недостатніми:
інновації мають стати основою розвитку реального сектору економіки, головним напрямком переорієнтації виробництва та наукових пошуків, стрижнем ухвалення адміністративно-правових рішень. Ефективна і системна протидія епідемії є можливою лише у разі

злагодженої співпраці усіх суб'єктів інноваційної діяльності, інтенсифікації державно-приватного партнерства, посилення цифровізації послуг, розвитку соціально орієнтованого бізнесу, що підтримує медичну галузь. Місце і роль інноваційної діяльності в Україні має бути переосмислена, а розвиток права – стати інноваційно-орієнтованим.

ЛІТЕРАТУРА

1. Global Innovation Index 2019. URL: https://www.globalinnovationindex.org/gii-2019-report.

2. Coronavirus COVID-19 Global Cases by the Center for Systems Science and Engineering (CSSE) at Johns Hopkins University (JHU). URL: https://coronavirus.jhu.edu/map.html.

3. Про пріоритетні напрямки інноваційної діяльності : Закон України від 05.12.2012 № 5460-VI. *Відомості Верховної Ради України.* 2012. № 19-20. ст. 166.

4. Про інноваційну діяльність : Закон України від 04.07.2002 № 40-IV. *Відомості Верховної Ради України.* 2002. № 36. ст. 266.

5. Георгієвський Ю. В. Регіональні інноваційні програми в Україні: поточний стан реалізації. *Правові засади діяльності правоохоронних органів* : збірник наукових статей, тез доповідей та повідомлень за матеріалами VI Міжнародної науково-практичної конференції (Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, м. Харків, 5-6 грудня 2019 року). Серія «Сектор безпеки України». Вип. 33. Харків: «Точка», 2019. С. 21-24.

6. Деякі питання оптимізації системи центральних органів виконавчої влади : Постанова КМУ від 02 вересня 2019 р. № 829. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/829-2019-%D0%BF.

7. Положення про Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України : Постанова Кабінету Міністрів України від 11 вересня 2019 р. № 838. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/838-2019-%D0%BF.

REFERENCES

1. Global Innovation Index 2019. URL: https://www.globalinnovationindex.org/gii-2019-report [In English].

2. Coronavirus COVID-19 Global Cases by the Center for Systems Science and Engineering (CSSE) at Johns Hopkins University (JHU). URL: https://coronavirus.jhu.edu/map.html [In English].

3. Pro priorytetni napriamky innovatsiinoi diialnosti: Zakon Ukrainy vid 05.12.2012 № 5460-VI. (2012). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy, 19-20, art. 166* [In Ukrainian].

4. Pro innovatsiinu diialnist : Zakon Ukrainy vid 04.07.2002 № 40-IV. (2002). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy, 36, art. 266* [In Ukrainian].

5. Heorhiievskyi, Yu. V. (2019). Rehionalni innovatsiini prohramy v Ukraini: potochnyi stan realizatsii. *Pravovi zasady diialnosti pravookhoronnykh orhaniv*: zbirnyk naukovykh statei, tez dopovidei ta povidomlen za materialamy VI Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii (Kharkiv, 5-6 hrudnia 2019 roku). Seriia «Sektor bezpeky Ukrainy» – *Legal principles of law enforcement activities*: a collection of scientific articles, abstracts and reports based on the materials of the VI International Scientific and Practical Conference, Kharkiv: «Tochka», issue 33, 21-24 [In Ukrainian].

6. Deiaki pytannia optymizatsii systemy tsentralnykh orhaniv vykonavchoi vlady: Postanova KMU vid 02 veresnia 2019 r. № 829. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/829-2019-%D0%BF [In Ukrainian].

7. Polozhennia pro Ministerstvo rozvytku ekonomiky, torhivli ta silskoho hospodarstva Ukrainy: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 11 veresnia 2019 r. № 838. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/838-2019-%D0%BF [In Ukrainian].

Глібко Сергій Васильович
кандидат юридичних наук, доцент,
директор НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку
НАПрН України, Харків
ORCID: 0000-0003-3398-9276

ПИТАННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ГАРАНТІЙ ПІДПРИЄМНИЦТВА В ГОСПОДАРСЬКОМУ ПРАВІ УКРАЇНИ

У статті досліджується сучасний стан реалізацію гарантій підприємництва України. Автор дослідив законодавче закріплення права на підприємництво та його гарантій в Конституції України. Розглянуто окремі наукові погляди в іноземному праві щодо реалізації конституційних право та сво-